

Izveštaj sa predsedničkih izbora 2017

Centar za slobodne izbore i demokratiju - CeSID

Medija centar, Beograd, 4. maj 2017

IZBORNA ADMINISTRACIJA

OPŠTI OSVRT

- Kompleksnost i složenost problema
- Brojnost članova u izornoj administraciji – članovi u stalnom i proširenom sastavu (28 i zamjenici), radna tela (847), koordinatori (37), stručna služba, birački odbori (230.000)
- Transparentnost i efikasnost u radu obezbeđeni kroz sledeće elemente:
  - rokovi za sprovođenje radnji ispoštovani su u najvećoj meri;
  - sednice su bile otvorene za javnost (za medije i posmatrače);
  - usvojen je veliki broj pravnih akata;
  - unapređen je izborni proces u određenim segmentima (identifikacione kartice, uvođenje logičko-računskog formulara, preciziranje pravila za kretanje uz pomoć psa vodiča i slično) i
  - nije bilo većih incidenata u radu

IZBORNA ADMINISTRACIJA

OPŠTI OSVRT

- Zadržane su i brojne neadekvatne i nedovoljno dobre prakse:
  - neobjavlivanje zapisnika sa sednica;
  - deljenje dnevnog reda i materijala za rad na samim sednicama;
  - edukacija birača o sprovođenju izbora ostala je na bazičnom nivou;
  - nisu jasnije precizirana ovlašćenja za domaće i međunarodne posmatrače (iako su učinjeni nemali pomaci na ovom polju);
  - usvajanje problematičnog člana 91 Uputstva za sprovođenje izbora za predsednika Republike
- Specifični, nepromenjeni problemi u radu biračkih odbora:
  - brojnost članova na samim biračkim mestima, što često dovodi do konfuzije, nejasne raspodele uloga i stvaranja gužvi koje ometaju redovan rad drugih članova biračkog odbora;
  - finansijska neisplativost
  - nedovoljna ili neadekvatna obučenosć članova biračkih odbora za rad

IZBORNA ADMINISTRACIJA

SPORNA MESTA

- Sastav i karakter RIK-a
  - osporavana zakonitost sastava
  - različita tumačenja zakonskih odredbi
  - donošenje najvećeg broja odluka u proširenom sastavu
  - karakter RIK-a kao tela: nestalna struktura, nedostatak finansijskih izvora, nepostojanje nadležnosti za celokupni izborni proces, nepostojanje ovlašćenja da se izborna prava štiti po službenoj dužnosti
- Uloga javnih beležnika
  - kratak rok za overu potpisa i nedovoljan broj ovlašćenih lica
- Proglašenje kandidature Luke Maksimovića
  - presedan u radu zbog proglašenja kandidature sa formalnim nedostacima
  - težina odluke značajna posebno zbog budućih sličnih situacija

IZBORNA ADMINISTRACIJA

SPORNA MESTA

- Uputstvo za sprovođenje izbora na teritoriji AP Kosovo i Metohija
  - RIK je formalno pronašao formulaciju za definisanje uslova pod kojim će se glasati na KiM;
  - značajniji problem bila je nemogućnost GG i vanparlamentarnih kandidata da učestvuju u radu BO
  - loša komunikacija između RIK-a i Kancelarije za KiM
- Utvrđivanje i proglašenje izbornih rezultata
  - razmatranje više od 50 prigovora i ponavljanje glasanja na 11 BM, od čega u tri slučaja na osnovu odluke Upravnog suda
  - neophodnost uređivanja jasnijih pravila o prigovorima i njihovom razmatranju (zauzet stav da se ne usvaja nijedan prigovor ukoliko nije unet u Zapisnik o radu)
  - 11 biračkih mesta anulirano – poništena biračka volja usled dva faktora (nedostatak prigovora i nemogućnost zaštite izbornog prava po službenoj dužnosti)
  - politizacija pravničkih pitanja i opšte osporavanje legaliteta i legitimiteta izbora

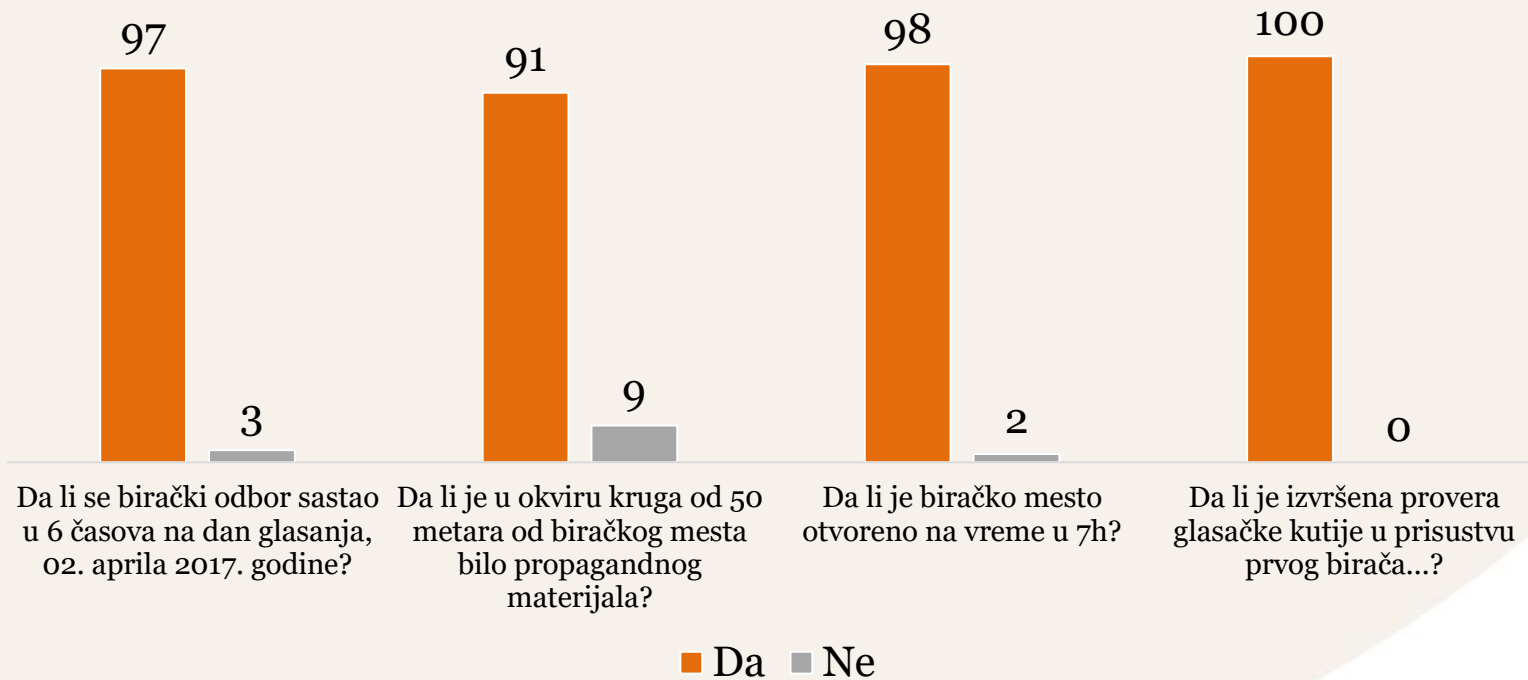
IZBORNA ADMINISTRACIJA

BIRAČKI SPISAK

- Tri osnovna tipa nedostatka koji utiču na stanje u biračkom spisku:
  - sam odnos građana prema svojim obavezama, koji proizvodi nedostatke u kvalitetu informacija kod ostalih državnih službi
  - model i način komunikacije između različitih državnih institucija nije zadovoljavajući, jer se komunikacija ne obavlja pravovremeno ili je uopšte nema
  - problem same službe koja se bavi vođenjem biračkih spiskova. Ona nije uvek dovoljno osposobljena, informisana ni opremljena da uvek obavi posao za koji je zadužena
- Nedovoljno ažuriran birački spisak ostavlja prostor za manipulacije, ali one nisu takve da se može tvrditi da je reč o sistemskim zloupotrebama
- Nedostatak poverenja u izbornu administraciju i neophodnost proaktivnog pristupa

IZBORNI DAN

OTVARANJE BIRAČKOG MESTA

IZBORNI DAN

TOK GLASANJA

IZBORNI DAN

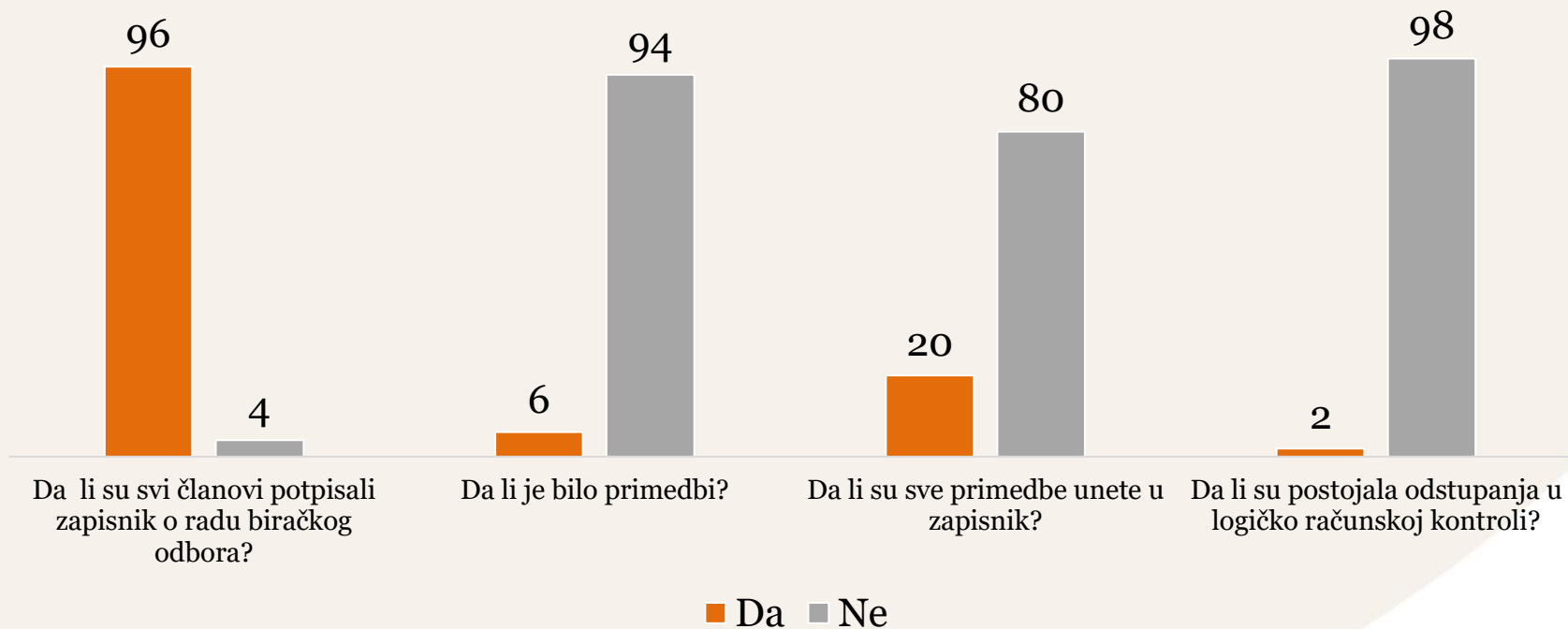
NEPRAVILNOSTI

Osim uobičajenih i dugogodišnjih propusta, karakterističnih za izborni dan u Srbiji, kao što su glasanje bez važećih dokumenata i nekorišćenje spreja za obeležavanje ili UV lampe, CeSID-ovi posmatrači su zabeležili i znatno ozbiljnije propuste poput:

- a) omogućavanja glasanja licu koje je nije upisano u pripadajući birački spisak;
- b) nezakonito prepravljanje biračkog spiska na izborni dan;
- c) neadekvatno regulisano glasanje sa potvrđama policijskih uprava/stanica koje su menjale istekli ili nevažeći lični dokument;
- d) pokušaj ubacivanja popunjenih listića na jednom biračkom mestu;
- e) vođenje paralelnih spiskova sa podacima birača koji su činili takozvane „sigurne glasove“ od strane predstavnika određenih političkih partija ispred biračkog mesta;
- f) označavanje glasačkog listića unapred obezbeđenom bojom mastila olovke kako bi se još jednom potvrdila „sigurnost glasa“.

IZBORNI DAN

ZAPISNIK O RADU BIRAČKOG ODBORA

IZBORNA KAMPANJA

- Kampanja je počela danom raspisivanja izbora i trajala je narednih 28 dana – jedna od najkraćih od 1990.
  - kampanjom je dominirao A.Vučić: prisustvom kao kandidat i premijer i kroz izborne aktivnosti u kojima su bili uključeni svi koalicioni partneri
  - okruženje u kojem se odvijala izborna kampanja je bilo mirno, bez krupnih incidenata i uz nekoliko malih i izolovanih slučajeva nasilja
  - U tematskom okviru, kandidati su u prvi plan stavili predsedničku trku kao takvu (procene izbornih šansi, pitanje drugog kruga, istraživanja i analize) i izborne procedure i negativnu kampanju
  - REM-u je u kampanji nedostajao proaktivniji i snažniji pristup, jasnije određivanje prema ponašanju medija, kao i redovno i pravovremeno izveštavanje o svim uočenim problemima
  - Agencija za borbu protiv korupcije je ove godine imala 49 posmatrača čiji će se nalazi porediti sa onim što će kandidati da objave kao svoje troškove.
- Izbori su sprovedeni u skladu sa zakonodavnim i institucionalnim okvirima koji, uglavnom, pružaju dobru osnovu za sprovođenje demokratskih izbora, a u skladu sa međunarodnim obavezama i standardima
- Poštovana su osnovna prava građana, ali uz postojanje određene neravnopravnosti izbornih učesnika koja je generisana, prevashodno, mešanjem državnih i stranačkih (izbornih) pozicija .

KRATKOROČNE PREPORUKE

- Napraviti i realizovati plan koji bi na kontinuiran i sveobuhvatan način doprineo edukaciji stalnog i proširenog sastava biračkih odbora.
- Strogo primenjivati zakonom predviđene sankcije za one članove biračkih odbora koji svojim (ne)činjenjem ugrožavaju izborni proces.
- Unapređivanje propisa u pogledu rokova i kvaliteta finansijskog izveštavanja kao i rokova za objavljivanje izveštaja Agencije za borbu protiv korupcije.
- REM treba sistemski i samoinicijativno da monitoriše rad medija i izriče pravovremene sankcije.
- REM treba da razmotri mogućnosti za unapređenje Pravilnika o obavezama pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje usvojenog 2015. godine.
- Učiniti javno dostupnim skenirane primerke zapisnika sa svih biračkih mesta.
- Razmisliti o dodavanju kupona na glasački listić a koji bi nakon glasanja ostao kod biračkog odbora.
- Razdvajanje izbornih procesa kako bi se olakšao rad izborne administracije, a samim tim i povećao kvalitet rada svih institucija koje učestvuju u izborima.

SREDNJEROČNE PREPORUKE

- Reforma izborne administracije koja bi omogućila da centralno izborno telo bude profesionalizovano i u stalnom sastavu, sa stalnim edukativnim programom i mogućnošću da profesionalizovano telo podnosi izborne inicijative i da ima ex officio ovlašćenja.
- Izlaganje na uvid javnosti preliminarnog biračkog spiska.
- Usvajanje propisa kojim bi se smanjila mogućnost zloupotrebe javnih sredstava i državičkog položaja.

DUGOROČNE PREPORUKE

- Sveobuhvatna izborna reforma koja bi obuhvatila celovite promene, ne samo u izornoj administraciji i njenim nadležnostima, već i reformu izbornog sistema, registara stranaka odnosno birača, ulogu medija u izbornom procesu i finansiranja političkih subjekata i izborne kampanje.
- Kampanje za podizanje nivoa svesti i odgovornosti građana prema svojim obavezama u ažuriranju biračkog spiska - blagovremeno prijavljivanje svake promene prebivališta i promena prezimena.
- Pобољшanje komunikacije između različitih državnih institucija koja sada nije na zadovoljavajućem nivou – umrežavanje baza (MUP, matične knjige rođenih, umrlih, venčanih, ali zdravstvenih ustanova i pograničnih službi) i formiranje jedinstvene baze podataka.
- Pобољшanje rada službi koje se bave vođenjem biračkih spiskova - birački spisak je programski jedinstven i uređen, ali podaci koji su u njemu mogu da predstavljaju problem – oni su ogledalo celokupne administracije i nedostataka u njoj.
- Omogućiti elektronsko glasanje - putem interneta, kao dodatak uobučajenom glasanju u kontrolisanim uslovima (na biračkom mestu).

HVALA NA PAŽNJI

CeSID, Belimarkovićeva 9, Beograd
cesid@cesid.rs